

گزارش تفسیری مدیریت

روایت تحلیلی عملکرد و وضعیت شرکت

نویسندگان:

وحید احمدیان

میثم حامدی

سرشناسه : احمدیان، وحید، ۱۳۶۷ -
 عنوان و نام پدید آور : گزارش تفسیری مدیریت : روایت تحلیلی عملکرد و وضعیت شرکت / نویسندگان وحید احمدیان، میثم حامدی.
 مشخصات نشر : تهران : ترمه، ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهری : ۲۹۶ ص
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۸-۶۹۷-۱
 وضعیت فهرست نویسی : فیپا
 یادداشت : با حمایت مرکز پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی سازمان بورس و اوراق بهادار.
 عنوانی دیگر : روایت تحلیلی عملکرد و وضعیت شرکت.
 موضوع : سازمان بورس اوراق بهادار -- حسابرسی Securities and Exchange Organization -- Auditing
 موضوع : شرکت ها -- امور مالی -- مدیریت Corporations -- Finance -- Management
 موضوع : سرمایه گذاری -- حسابداری Investments -- Accounting
 موضوع : سرمایه گذاری -- مدیریت Investments -- Management
 شناسه افزوده : حامدی، میثم، ۱۳۶۲ -
 شناسه افزوده : سازمان بورس اوراق بهادار. مدیریت پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی Securities and Exchange Organization
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۷ HG ۴۰۲۶/الف۳۴۴
 رده بندی دیویی : ۶۵۸/۱۵
 شماره کتابشناسی ملی : ۵۲۶۱۶۰۲

انتشارات ترمه

♦ نام کتاب: گزارش تفسیری مدیریت
 ♦ نویسندگان: وحید احمدیان - میثم حامدی
 ♦ صفحه آرای: انتشارات ترمه
 ♦ طراح جلد: روجا غمگسار
 ♦ نوبت چاپ: چاپ اول ۱۳۹۷
 ♦ ناشر: انتشارات ترمه
 ♦ تیراژ: ۵۰۰ نسخه
 ♦ چاپ و صحافی: منصور
 ♦ قیمت: ۲۵۰,۰۰۰ ریال
 ♦ شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۸-۶۹۷-۱

آدرس ناشر: تهران - خ انقلاب - خ ۱۲ فروردین - پلاک ۲۸۶، طبقه دوم، واحد ۸

تلفن: ۶۶۹۶۱۸۰۴ - ۶۶۹۶۱۷۶۹

دفتر فروش انتشارات ترمه و مرکز فروش شهرستان ها: تهران - خ انقلاب - خ ۱۲ فروردین - پلاک ۲۸۶، طبقه اول، واحد ۴

تلفن: ۶۶۹۵۷۰۲۱ - ۶۶۴۸۱۵۱۴

فکس: ۶۶۹۵۷۱۲۰

برای اطلاع از نحوه خرید اینترنتی انتشارات ترمه به وبسایت ما به آدرس زیر مراجعه فرمایید.

Info @ termehbook.ir www. termehbook.ir

بیایید به حقوق دیگران احترام بگذاریم

دوست عزیز، این کتاب حاصل دسترنج چندین ساله‌ی مولف، مترجم و ناشر است. تکثیر و فروش آن به هر شکلی بدون اجازه از پدیدآورنده کاری غیر اخلاقی، غیر قانونی و غیر شرعی است. نتیجه این عمل نادرست موجب رواج بی‌اعتنایی در جامعه و بروز بی‌آمدهای ناگوار در زندگی و محیطی ناسالم برای خود و فرزندانمان می‌گردد.

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کل یا جزء، به هر صورت
 [چاپ، کپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی] بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است

با تقدیر و تشکر از

مرکز پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی سازمان بورس و
اوراق بهادار

پیشگفتار

افشای کامل، متوازن و به موقع شرکت‌های پذیرفته شده، برای سلامت بنگاه‌ها و بازارهای مالی، اقتصادهای پایدار و رقابتی و همچنین برای رفاه جوامع ملی و بین‌المللی ضروری است. سازمان بین‌المللی کمیسیون‌های اوراق بهادار (IOSCO) اذعان دارد که اولین دلیل منطقی برای نظام‌های افشای شرکتی عبارت است از «محافظت از سرمایه‌گذاران، حصول اطمینان از اینکه بازارها منصفانه، کارا و شفاف عمل می‌کنند و کاهش ریسک فراگیر». علیرغم اینکه گهگاه، مبانی منطقی و مزایای ویژه نظام‌های افشای شرکتی مورد سؤال قرار می‌گیرد، اما اکثر کشورهای پیشرفته مقرراتی را وضع نموده‌اند که شرکت‌های پذیرفته شده را ملزم می‌دارد تا هم به صورت ادواری و هم بر مبنایی مستمر، گزارشی از وضعیت و عملکرد خود ارائه نمایند.

هدف گزارشگری مالی، فراهم کردن اطلاعات مالی درباره واحد گزارشگر است که برای سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و سایر بستانکاران بالفعل و بالقوه در اتخاذ تصمیمات مرتبط با تأمین منابع برای واحد تجاری سودمند باشد. صورت‌های مالی حسابداری، بسیار چارچوب‌محور هستند و آنچه گزارش می‌شود، تنها بخشی از ابعاد مختلف کاری واحد گزارشگر است. یک واحد تجاری، به هنگام تولید ثروت و انجام عملیات معمول خود، در فعالیت‌هایی وارد می‌شود که محدود به فرایند حسابداری نیستند.

امروزه، درخواست‌های جدی برای ایجاد نوآوری در نحوه ارائه اطلاعات مالی و غیرمالی وجود دارد؛ به گونه‌ای که از رویکردهای مبتنی بر ارائه اطلاعات تفصیلی و به موقع حمایت می‌شود. از طرفی، اینگونه به نظر می‌رسد که گزارش‌های استاندارد شده حسابداری، به تنهایی نمی‌توانند نیازهای سرمایه‌گذاران و سهامداران قرن بیست و یک را، به ویژه در پرتو بحران مالی جهانی، تأمین کنند. چارچوب مفهومی تهیه شده توسط هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IASB) نیز تأکید می‌کند که صورت‌های مالی، به خودی خود در جهت برآورده‌سازی هدف گزارشگری مالی کافی نیستند.

به منظور پل زدن فاصله بین هدف گزارشگری مالی و آنچه که از صورت‌های مالی قابل دستیابی است، لازم است شرکت‌ها اطلاعات اضافی فراهم آورند که توضیح‌دهنده روندها و عوامل اصلی زیربنایی توسعه، عملکرد و وضعیت آنها باشد. در پاسخ به این موضوع، گزارش «تجزیه و تحلیل مدیریت» (MD&A) مقرر شده در ایالات متحده و قواعد مرتبط با گزارش «تفسیری مدیریت» که اخیراً توسط هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IASB) مورد بحث و بررسی قرار گرفته است، هر دو ارائه اطلاعاتی که متمم و مکمل اطلاعات موجود در صورت‌های مالی شرکت‌ها باشد را ضروری می‌دانند. گزارش از این نوع، فراهم آورنده شرایطی است که بدان وسیله مدیریت می‌تواند به توصیف دستاوردهای شرکت، به ویژه آن مواردی که به واسطه استانداردهای حسابداری

از صورت‌های مالی کنار گذاشته‌اند، بپردازد. این رویه افشا، قادر به شکل‌دهی و تأثیرگذاری بر انتظارات استفاده‌کنندگان در خصوص شرکت گزارشگر می‌باشد. اطلاعات گزارش تفسیری مدیریت، در قالب داده‌های کمی، شرح و توضیحات، تصاویر، جدول‌ها و نمودارها ارائه می‌شوند و باید قابل فهم، تحلیل‌محور، مربوط و به طور خاص، آینده‌محور باشند. جدیدترین گزارش در خصوص موضوع آینده گزارشگری مالی که از جانب شش شرکت حسابرسی بزرگ منتشر شد، بر اهمیت چنین گزارش‌هایی تأکید می‌کند.

دستورالعمل اجرایی افشای اطلاعات شرکت‌های ثبت شده نزد سازمان بورس که اصلاحات آن در سال ۹۶ به تصویب هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار رسید، ارائه گزارش‌های تفسیری مدیریت سالانه و میان‌دوره‌ای را الزامی کرده است. از طرفی، جز ضوابط و راهنمای عملیاتی که از طرف سازمان بورس برای تهیه این گزارش ارائه شده است، منابع بسیار کمی وجود دارد که به گزارش‌های روایتی و به‌طور خاص، گزارش تفسیری مدیریت پرداخته باشد. از این رو، نیاز به منبعی که به‌طور کامل و در قالب مثال‌هایی به محتوای گزارش تفسیری مدیریت بپردازد، احساس می‌شد. کتاب حاضر، بر مبنای دستورالعمل‌های موجود در کشورهای مختلف، گزارش‌ها و تحلیل‌های پشتوانه این دستورالعمل‌ها و گزارش‌های ارائه شده توسط شرکت‌های فعال در بازار بورس و اوراق بهادار این کشورها تهیه شده است. در این کتاب تلاش شده است تا تمام جنبه‌های دستورالعمل‌های موجود بررسی و تشریح شود و از جامع‌ترین گزارش‌های شرکت‌ها که توسط نهادهای ناظر به آنها استناد شده بود، بهره گرفته شود. این کتاب با ارائه مثال‌های فرضی تلاش نموده تا نحوه گزارش‌دهی تحلیلی مدیریت شرکت به سهامداران و سرمایه‌گذاران را به تصویر بکشد. نویسندگان کتاب امیدوارند تا با ارائه چ‌نین کتابی، شرکت‌ها و استفاده‌کنندگان از گزارش‌های مالی، ضمن اشراف نسبت به آنچه که باید در گزارش تفسیری مدیریت ارائه شود، گزارش‌های دقیق و کاملی در اختیار سهامداران و سرمایه‌گذاران قرار دهند.

وحید احمدیان

میثم حامدی

فهرست مطالب

فصل اول. ساختار مفهومی گزارش تفسیری مدیریت

مقدمه	۱
اهمیت سایر اطلاعات	۲
گزارش تفسیری مدیریت (MC) چیست؟	۴
هدف گزارش تفسیری مدیریت	۷
استفاده‌کنندگان گزارش تفسیری مدیریت	۱۰
ویژگی‌های «گزارش تفسیری مدیریت» با کیفیت	۱۱
اصول تهیه و آماده‌سازی گزارش تفسیری مدیریت	۱۳
۱. مکمل و متمم اطلاعات صورت‌های مالی	۱۳
۲. ارائه اطلاعات از دیدگاه مدیریت	۱۳
مفهوم مدیریت	۱۴
۳. جهت‌گیری نسبت به آینده	۱۵
ویژگی‌های کیفی گزارش تفسیری مدیریت	۱۷
۱. قابل فهم بودن	۱۸
۲. مربوط بودن	۱۹
تمرکز بر اطلاعات با اهمیت	۲۰
۳. قابل اتکا بودن	۲۱
۴. قابلیت تأیید	۲۲
۵. قابلیت مقایسه	۲۳
قابلیت مقایسه در طول زمان	۲۵
اطلاعات آینده‌نگر	۲۶
نکات مهم در ارائه اطلاعات آینده‌نگر	۲۹
سلب مسئولیت از طریق تأکید بر عدم قطعیت جملات آینده‌نگر در «گزارش تفسیری مدیریت»	۳۰
جمع‌بندی فصل	۳۲

فصل دوم. محتوای گزارش تفسیری مدیریت - مقدمه

چارچوب افشای گزارش تفسیری مدیریت	۳۳
محتوای گزارش تجزیه و تحلیل مدیریت	۳۵

چارچوب پیشنهادی هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IASB) در خصوص	
محتوای گزارش تفسیری مدیریت	۳۶

فصل سوم. ماهیت کسب‌وکار

مقدمه	۴۳
ماهیت کسب و کار	۴۳
جمع‌بندی فصل	۷۰

فصل چهارم. اهداف مدیریت و راهبردهای مدیریت برای دستیابی به آن اهداف

مقدمه	۷۱
چشم‌اندازهای شرکت در سال‌های آتی	۷۱
جمع‌بندی فصل	۹۱

فصل پنجم. مهم‌ترین منابع، ریسک‌ها و روابط

مقدمه	۹۳
نقدینگی	۹۴
منابع تأمین سرمایه	۹۹
ترتیب‌بات برون‌ترازنامه‌ای	۱۰۳
روابط	۱۰۵
معاملات با اشخاص وابسته	۱۰۶
ریسک‌ها	۱۰۹
ابزارهای مالی	۱۲۷
جمع‌بندی فصل	۱۳۲

فصل ششم. نتایج عملیات و چشم‌اندازها

مقدمه	۱۳۳
اطلاعات منتخب صورت‌های مالی	۱۳۴
اطلاعات آینده‌نگر	۱۵۷
پروژه‌های تکمیل نشده	۱۶۹
تغییر در رویه‌های حسابداری از جمله اتخاذ یک رویه جدید برای اولین بار	۱۷۴
جمع‌بندی فصل	۱۸۴

فصل هفتم. مهم‌ترین معیارها و شاخص‌های عملکرد

مقدمه	۱۸۷
شیوه‌ارائه معیارها و شاخص‌های عملکرد	۱۸۷
جمع‌بندی	۱۹۷

فصل هشتم. پیاده‌سازی اجرا

مقدمه	۱۹۹
گزارش تفسیری مدیریت و افشای مستمر	۱۹۹
الزامات «گزارش تفسیری مدیریت» میان‌دوره‌ای	۲۰۰
معیار تعیین محل گزارشگری	۲۰۳
تراکنش‌های ارزش خارجی	۲۰۸
هزینه‌ها و ذخایر اکتشافات معدنی	۲۰۹
نام‌های تجاری (برندهای) تولید شده در داخل شرکت	۲۱۰
نیروی کاری استخدام شده	۲۱۰
نظارت بر قابلیت اطمینان و افشای به موقع اطلاعات	۲۱۱
مسئولیت مدیران	۲۱۲
حسابرسی گزارش تفسیری مدیران	۲۱۴
جمع‌بندی فصل	۲۱۹
پیوست ۱. گزارش تفسیری مدیریت در صنعت بانکداری و بیمه	۲۲۱
پیوست ۲. ضوابط تهیه گزارش تفسیری مدیریت	۲۳۱
پیوست ۳. راهنمای بکارگیری «ضوابط گزارش تفسیری مدیریت»	۲۴۵
پیوست ۴. رهنمود نحوه اظهارنظر حسابرس مستقل در گزارش حسابرسی، نسبت به گزارش تفسیری مدیریت طبق استاندارد بین‌المللی حسابرسی ۷۲۰	۲۶۹
منابع	۲۷۷

فصل اول

ساختار مفهومی گزارش تفسیری مدیریت

مقدمه

صورت‌های مالی، یادداشت‌های پیوست صورت‌های مالی، و جدول‌های مکمل، بر روی هم، گزارشگری مالی شرکت را تشکیل می‌دهند و در این گزارشگری مالی، تمام اطلاعات با اهمیت باید گنجانده شود. گذشته از این، سایر اطلاعات مهمی که به درک گزارش‌های مالی کمک می‌کنند نیز باید به صورت شرح تفصیلی، به پیوست صورت‌های مالی، ارائه شوند.

اهمیت اطلاعات پیوست صورت‌های مالی، همواره در مبانی نظری افشای اطلاعات و همچنین استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی^۱ (IFRS) مورد تأکید قرار گرفته است. عموماً ناظران بازار و استانداردگذاران نیز در کشورهای مختلف، اهمیت چنین اطلاعاتی را به بحث گذاشته‌اند. شواهد این موضوع، الزام ارائه گزارش تجزیه و تحلیل مدیریت^۲ (MD&A) در کانادا و ایالات متحده و توصیه شده توسط سازمان بین‌المللی کمیسیون‌های اوراق بهادار^۳ (IOSCO)، الزام ارائه گزارش مدیریت در آلمان و الزام ارائه گزارش بررسی‌های مالی و عملیاتی^۴ (OFR) مدیران در انگلستان است. دولت‌ها، ناظران بازارهای اوراق بهادار، بورس‌ها یا حرفه حسابداری، واحدهای تجاری که اوراق بدهی یا اوراق بهادار سرمایه‌ای منتشر می‌کنند را ملزم به انتشار یادداشت‌های تفسیری مدیریتی می‌کنند. ارائه دیدگاه‌های مدیریت از وضعیت فعلی و عملکرد آتی واحد تجاری، یکی از اجزای کلیدی افشای اطلاعات مالی شرکت به ذینفعان مختلف است، با این حال، همواره نگرانی گسترده‌ای در خصوص محتوا و کیفیت تحلیل‌های مدیران و ارزشمندی آنها وجود دارد.

-
1. International Financial Reporting Standards
 2. Management Discussion and Analysis
 3. International Organization of Securities Commissions
 4. Operating and Financial Review

این نگرانی‌ها، به افزایش رسیدگی و بازرسی توسط استانداردگذاران، از جمله هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری^۱ (IASB)، هیئت استانداردهای حسابداری مالی^۲ (FASB) و کمیسیون بورس و اوراق بهادار ایالات متحده^۳ (SEC) منجر شده است. بدین ترتیب، هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IASB) به این نتیجه رسید که شاید بتوان با ایجاد استانداردهایی در قالب مفهوم یادداشت‌های مدیریتی، به بهبود کیفیت گزارشگری مالی کمک کرد.

با وجود اینکه مشارکت قانون‌گذاران و تدوین‌کنندگان استانداردها، در ایجاد الزاماتی برای اطلاعات همراه صورت‌های مالی طی چند سال اخیر به‌طور چشمگیری افزایش یافته است، اما تحقیقات تجربی بسیار کمی برای کمک به ارزیابی اثربخشی و کارایی نسبی رویکردهای مختلف نسبت به گزارش تفسیری مدیریت و مقررات و دستورالعمل‌های مرتبط با آن وجود دارد. به نظر می‌رسد، پیش از انجام هرگونه ارزیابی نسبت به اثربخشی رویکردهای مختلف، انجام تحلیلی عمیق در خصوص نیازهای استفاده‌کنندگان و توانایی نسبی اطلاعات جایگزین جهت برآورد آن نیازها ضروری است. هدف از نگارش این کتاب، بررسی و تحلیل الزامات موجود برای افشای «سایر اطلاعات» است تا از مسیر آن، اصول رایج و مشترک آشکار گردد و رویه بهینه مشخص شود. همچنین در این کتاب، اینکه آیا انتظارات یکسان و مشترکی در خصوص نوع اطلاعاتی که مدیریت باید در گزارش تفسیری مدیریت افشا نماید وجود دارد یا خیر نیز مورد بررسی قرار گرفته است. استفاده از این تحلیل جهت ایجاد رویکردی است که می‌تواند در زمینه ایجاد تقارب و همگرایی در این حوزه سودمند واقع شود.

پیشنهادهای ارائه شده در این کتاب الگوی کاملی از نحوه ارائه گزارش تفسیری مدیریت نیست و باید تنها به عنوان رویه‌ای رایج در گزارش‌های بین‌المللی در تهیه و ارائه گزارش تفسیری مدیریت محسوب شود؛ زیرا شرکت‌های مختلف، الزامات و ضرورت‌های متفاوتی برای افشای اطلاعات دارند. مدیریت شرکت باید بهترین شیوه را برای تهیه و افشای گزارش تفسیری مدیریت در پیش گیرد.

اهمیت سایر اطلاعات

اهمیت «سایر اطلاعات»، مدت‌ها است که از جانب ناظران بازارها و تدوین‌کنندگان استانداردها مورد تأکید قرار گرفته است. برای مثال، مقام ناظر بازار کانادا، بررسی صورت‌های مالی و گزارش تجزیه و

1. International Accounting Standard Board

2. Financial Accounting Standards Board

3. U.S. Securities and Exchange Commission, (FASAC 2009; Schapiro 2009; Walter 2010)

تحلیل مدیریت (MD&A) برای هیئت مدیره شرکت‌های سهامی عام (در مورد گزارشگری میان-دوره‌ای، از جانب کمیته حسابرسی) را الزامی کرده و هیچکدام از دو گزارش فوق، نمی‌توانند بدون ارائه دیگری منتشر شوند. آلمان از مدت‌ها پیش، و از دهه ۱۹۳۰ الزاماتی برای ارائه گزارش تفسیری مدیریت در اختیار داشته است. در سال ۱۹۷۸، اتحادیه اروپا الزاماتی را ارائه کرد مبنی بر اینکه مجموعه گزارشگری اطلاعات مالی، باید شامل صورت‌های مالی و سایر گزارش‌های سالانه باشد. براساس این الزامات، سایر گزارش‌های سالانه «... باید شامل حداقل مروری منصفانه از تحولات و رویدادهای کسب و کار شرکت و وضعیت آن باشد».

چارچوب تهیه و ارائه صورت‌های مالی هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IASB)، تأکید می‌کند که صورت‌های مالی به تنهایی برای برآورد اهداف گزارشگری مالی کافی نیستند. به منظور رفع خلأ موجود بین آنچه که صورت‌های مالی قادر به ارائه آن هستند و اهداف گزارشگری مالی، ضروری است اطلاعات اضافی در سایر گزارش‌های همراه گنجانده شود. به نظر می‌رسد، اگر صورت‌های مالی برای برآورده‌سازی اهداف گزارشگری مالی کافی نباشند، ناظران بازار و تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری، باید الزامی ساختن افشای سایر اطلاعات را به عنوان راه‌حل جایگزین در نظر بگیرند تا اهداف گزارش‌های مالی حاصل شوند. با این حال، این نکته را نباید از نظر دور داشت که دستیابی به هدف مذکور، تنها زمانی محقق خواهد شد که شرکت‌ها اطلاعاتی شفاف و معنادار ارائه نمایند و از تکرار واضحات^۱، خودداری کنند.^۲

شکل ۱، دیدگاه کنونی حاکم بر گزارشگری مالی را نشان می‌دهد. تأکید این شکل، بر تفاوت دامنه بین اساسنامه کمیته استانداردهای حسابداری بین‌المللی^۳ (IASB) و چارچوب مفهومی گزارشگری مالی است.

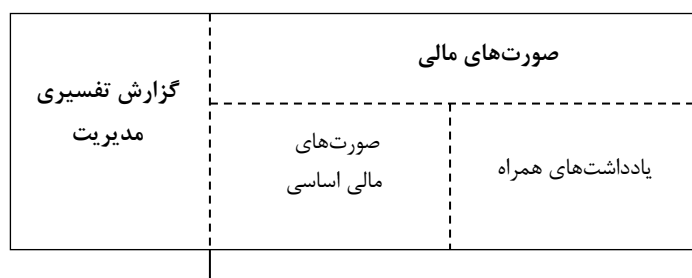
1. Boiler-Plate Disclosures

۲. اصطلاح تکرار واضحات در این متن، به معنای بخشی از یک نوشته است که بدون تغییر می‌تواند در گزارش‌های مختلف، بارها و بارها مورد استفاده مجدد قرار گیرد. یک شرکت می‌تواند، به عنوان مثال، اظهاراتی ارائه کند مبنی بر اینکه «رویه‌های حاکمیت شرکتی قوی و منسجمی را اعمال می‌نماید». این اظهارات به عنوان تکرار واضحات در نظر گرفته می‌شود؛ زیرا عبارتی عمومی و کلی است و رویه‌های کاری را به شرایط واحد تجاری مرتبط نمی‌سازد. این اصطلاح به بخش روزنامه ایالات متحده نسبت داده می‌شود که در آن اصطلاح تکرار واضحات به معنای یک ورق چاپی استاندارد است که بیش از یک بار در روزنامه مورد استفاده قرار می‌گیرد.

3. International Accounting Standards Committee

اساسنامه کمیته استانداردهای حسابداری بین‌المللی، مؤکد نقشی است که گزارشگری مالی و اطلاعات همراه صورت‌های مالی در برآورده‌سازی اهداف هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IASB) ایفا می‌نماید.

گزارشگری مالی

دامنه چارچوب، محدود به صورت‌های مالی است. اطلاعات ارائه شده در خارج از صورت‌های مالی خارج از دامنه استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی (IFRS) است.

شکل ۱ اساسنامه کمیته استانداردهای حسابداری بین‌المللی (IASB)، مقدمه و چارچوب مفهومی و رابطه آنها با گزارشگری مالی

گزارش تفسیری مدیریت^۱ (MC) چیست؟

گزارش تفسیری مدیریت (MC) که همراه صورت‌های مالی منتشر می‌شود، توصیفی روایت‌گونه از عملکرد، شرایط مالی و چشم‌انداز آتی شرکت، از منظر مدیریت آن است. این گزارش، الحاقیه‌ای است که تکمیل‌کننده صورت‌های مالی می‌باشد اما بخشی از صورت‌های مالی محسوب نمی‌شود، بلکه ابزاری برای افشای پویا است که جهت مواجهه با تغییرات مفاهیم قانونی و تحولات داخلی و خارجی مؤثر بر یک شرکت مورد استفاده قرار می‌گیرد. این مفهوم را می‌توان از رهنمود تفسیری گزارش تجزیه و تحلیل مدیریت (MD&A) که توسط کمیسیون بورس و اوراق بهادار ایالات متحده (SEC) در تاریخ ۱۹ دسامبر ۲۰۰۳ منتشر شده است، استنباط کرد (بیانیه شماره ۳۳-۸۳۵۰، ۱۹ دسامبر ۲۰۰۳). امروزه گزارش تفسیری مدیریت، به عنوان یکی از مهم‌ترین منابع افشا در مورد شرکت و وضعیت مالی آن،

1. Management Commentary

به اندازه صورت‌های مالی اعتبار کسب کرده است و بخشی جدایی‌ناپذیر برای درک صورت‌های مالی شرکت تلقی می‌شود. دیدگاهی موافق در میان آن عده که الزامات تهیه گزارش تفسیری مدیریت را منتشر می‌سازند وجود دارد، مبنی بر اینکه گزارش تفسیری مدیریت، به عنوان اطلاعات متمم و مکمل، بینشی را در مورد عملکرد واحد تجاری فراهم می‌سازد که صورت‌های مالی به تنهایی قادر به انجام آن نبوده و نمی‌توان انتظار داشت که اینگونه باشند. این امر می‌تواند از طریق افشای اطلاعات مالی - به غیر از الزامات استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی - و اطلاعات غیرمالی تحقق یابد.

گزارش تفسیری مدیریت این فرصت را برای مدیران فراهم می‌سازد که عملکرد واقعی و وضعیت جاری را از دیدگاه خود بررسی نموده و توضیح دهند که چگونه و چرا نتایج حاصله، متفاوت از انتظارات پیشین بوده است. همچنین این گزارش می‌تواند برای سرمایه‌گذاران، درخصوص اثرگذاری شرایط فعالیت واحد تجاری بر نتایج عملیات آن بینشی حاصل کند و زمینه‌ای برای مقایسه بین راهبردهای اتخاذی واحد تجاری با اهداف تعیین شده آن فراهم آورد. بعد از آن، مدیریت می‌تواند با استناد به نتایج قبلی، دلایل و توضیحات منطقی پیرامون راهبردها و چشم‌اندازهای جاری و آتی خود فراهم کند. الزامات رایج در کانادا و بریتانیا نیز تعاریفی مشابهی از جایگزین‌های گزارش تفسیری مدیریت در کشورشان دارند. تعریف کانادایی به صورت زیر مطرح شده است:

«گزارش تجزیه و تحلیل مدیریت (MD&A) توضیحی روایت‌گونه در خصوص عملکرد شرکت طی دوره مربوط به صورت‌های مالی است که از دیدگاه مدیریت شرکت نسبت به وضعیت مالی جاری و چشم‌اندازهای آتی آن توضیحاتی ارائه می‌دهد (پاراگراف ب ۸).»

استاندارد شماره یک گزارشگری انگلستان با موضوع بررسی عملکرد مالی و عملیاتی^۱ (UK, RS 1) این موضوع را به شرح ذیل تشریح می‌نماید:

«بررسی‌های مالی و عملیاتی (OFR) توضیحی است روایت‌گونه که در گزارش‌های سالانه ارائه می‌گردد، و در آن، روندها و عوامل مهم زیربنایی توسعه، عملکرد و وضعیت یک واحد تجاری طی سال مالی مربوط به صورت‌های مالی و اثرات احتمالی آنها بر تحولات، عملکرد و وضعیت آتی واحد تجاری به تصویر کشیده می‌شود (پاراگراف ب ۲۵).»

سایر کشورها و حوزه‌های گزارشگری نیز به تعریف گزارش تفسیری مدیریت می‌پردازند. به عنوان

مثال، سازمان بین‌المللی کمیسیون‌های اوراق بهادار (IOSCO)، به یک «توضیح روایت‌گونه» اشاره می‌کند که همراه با صورت‌های مالی جهت ارتقاء سطح افشا و شفافیت ارائه می‌شود (اصول IOSCO، پاراگراف‌های ۱ و ب).

هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IASB)، گزارش تفسیری مدیریت را به عنوان عنصری از اطلاعات موجود در چارچوب اصطلاح «سایر گزارشگری مالی ارائه شده خارج از صورت‌های مالی» در نظر می‌گیرد و آن را به شرح زیر تعریف می‌کند:

«گزارش تفسیری مدیریت (MC) عبارت است از اطلاعاتی که به عنوان بخشی از گزارشگری مالی یک واحد تجاری همراه با صورت‌های مالی ارائه می‌شوند. این گزارش، به توضیح روندها و عوامل مهم و زیربنایی توسعه، عملکرد و وضعیت کسب و کار یک واحد تجاری طی دوره‌ای می‌پردازد که بوسیله صورت‌های مالی پوشش داده شده است. این توضیحات همچنین پیرامون روندها و عوامل مهمی است که احتمالاً بر توسعه، عملکرد و وضعیت آتی واحد تجاری اثرگذار می‌باشد.»^۱

تفاوت‌های اصلی بین تعریف هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IASB) و تعاریف ارائه شده در ایالات متحده، کانادا و بریتانیا از قرار زیر است:

الف) هیئت از اصطلاح «روایت‌گونه» با این استدلال استفاده نکرده است که ممکن است از جانب برخی، این معنا استنباط شود که گزارش تفسیری مدیریت نیازی به اندازه‌های کمی ندارد. در حالی که هیئت اعتقاد داشت که معیارها و شاخص‌های کمی عملکرد، جزء لاینفک گزارش تفسیری مدیریت محسوب می‌شوند؛

ب) هیئت از اصطلاح «از دید مدیریت» استفاده نکرده و ترجیح داده است تا این مسئله را به عنوان یکی از اصول زیر بنایی گزارش تفسیری مدیریت تشریح کند؛

ج) ارجاع به «روندها و عوامل مهمی که احتمالاً بر عملکرد آتی واحد تجاری اثرگذار هستند» به تعاریف قبلی افزوده شده است. هدف هیئت این بود که روشن نماید که ارزیابی در خصوص روندها و عوامل، محدود به آن مواردی نیست که «طی دوره مربوط به صورت‌های مالی» روی داده است.

۱. در برخی کشورهای مورد بررسی، به «Condition» ارجاع و در برخی دیگر به «Position» شده است. هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IASB)، هر دو مورد را به یک معنا در نظر گرفته است.

بلکه همچنین از مدیریت انتظار می‌رود در خصوص روندها و عوامل احتمالی بااهمیت در دوره‌های آتی نیز اظهارنظر نماید.

به نظر می‌رسد که از گذشته تا به حال، هدف از گزارش تفسیری مدیریت، محدود به ارائه توضیحی روایت‌گونه از عملکرد، وضعیت و چشم اندازهای آتی واحد تجاری بوده است. یک مورد استثناء در اتحادیه اروپا است که در آنجا، الزامات قانونی، طی سال‌های متمادی بر ارائه «حداقل مروری منصفانه از تحولات کسب و کار یک شرکت و وضعیت آن» تأکید نموده است. هیئت به این نتیجه رسید تا در گزارش تفسیری مدیریت، روند رشد یا تغییر واحد تجاری در سال جاری و همچنین انتظار مدیریت شرکت برای رشد یا تغییر آتی را مدنظر قرار دهد. اصطلاح «توسعه^۱» با هدف منعکس نمودن این ویژگی درنظر گرفته شده است.

هدف گزارش تفسیری مدیریت

مدیریت شرکت در مقایسه با دیگر افراد، در موقعیت بهتری نسبت به ارائه اطلاعات به بازار سرمایه قرار دارد. گزارش تفسیری مدیریت، ابزار قدرتمندی در اختیار مدیریت شرکت قرار می‌دهد تا بتواند با افراد خارج از شرکت ارتباط برقرار کند و توضیح دهد که ارزش شرکت چگونه به وجود آمده است و این کار چگونه ادامه خواهد یافت.

در تحقیقات گذشته که در خصوص مبانی افشای اطلاعات نگارش شده است، هدف از تهیه گزارش تفسیری مدیریت، ارائه اطلاعات شفاف برای درک درست سرمایه‌گذاران از وضعیت مالی شرکت و تغییرات در وضعیت مالی و نتایج عملیات، به شیوه‌ای واضح و ساده و بحث‌های آموزنده (سودمند و آگاهی‌بخش) بیان شده است. گزارش تفسیری مدیریت، سه هدف اصلی در پی دارد:

- ارائه توضیحی روایت‌گونه از صورت‌های مالی شرکت که سرمایه‌گذاران را قادر به بررسی شرکت از زاویه دید مدیریت می‌سازد (به‌عنوان مثال، تحلیل دلایل تغییرات بااهمیت و شناسایی ریسک‌های کلیدی).
- بالا بردن کلیت افشای مالی و فراهم‌سازی زمینه‌ای برای تحلیل صورت‌های مالی (برای نمونه، برآوردهای چالش برانگیز حسابداری یا ترتیبات برون ترازنامه‌ای).

- ارائه اطلاعات در مورد کیفیت و تنوع بالقوه درآمد شرکت و جریان‌های نقدی آن، به گونه‌ای که سرمایه‌گذاران بتوانند این موضوع که عملکرد گذشته، تا چه اندازه نشان‌دهنده عملکرد آتی است را معین کنند. (برای نمونه، روندهای شناخته شده و عدم قطعیت‌هایی که به نحوی منطقی احتمال می‌رود بر نتایج آینده تأثیر گذارند).

هدف مدیر در تهیه گزارش تفسیری مدیریت، باید ارتقای سطح کلی افشای اطلاعات شرکت باشد؛ این مهم از طریق بحث درخصوص عملکرد و شرایط مالی، بیان ملاحظات نقدینگی و منابع سرمایه‌ای، و بحث آزاد درباره اخبار خوب و بد پیرامون شرکت حاصل می‌شود. راهنمای منتشر شده توسط کمیسیون بورس و اوراق بهادار (SEC) در دسامبر ۲۰۰۳ خاطر نشان می‌سازد که هدف گزارش تجزیه و تحلیل مدیریت (MD&A) «پیچیده نیست». هدف این گزارش، «فراهم‌سازی اطلاعات ضروری برای ایجاد درکی از وضعیت مالی، تغییرات در وضعیت مالی و نتایج عملیات شرکت» برای استفاده‌کنندگان است. بدین ترتیب، گزارش بحث و تحلیل مدیریت (MD&A) باید:

- به درک سرمایه‌گذاران فعلی و سرمایه‌گذاران بالقوه کمک کند تا آنچه را که صورت‌های مالی نشان می‌دهد و آنچه را که بیان نمی‌کند، متوجه شوند؛
- اطلاعات با اهمیتی که صورت‌های مالی اثرات آنها را به طور کامل منعکس نمی‌کند به بحث گذارد؛
- روندها و ریسک‌های مهمی که صورت‌های مالی شرکت را متأثر نموده است، و روندها و ریسک‌هایی که منطقاً احتمال می‌رود در آینده صورت‌های مالی شرکت را تحت تأثیر قرار دهند، به بحث گذارد؛
- اطلاعاتی درباره کیفیت و تنوع منابع سود و زیان و جریان‌های نقدی شرکت ارائه کند تا به سرمایه‌گذاران جهت تعیین این موضوع که عملکرد گذشته شرکت، تا چه حد دلالت بر عملکرد آتی آن دارد، کمک کند.

هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IASB)، به منظور تعیین هدف مناسب و مقتضی برای گزارش تفسیری مدیریت، از اهداف بیان شده در رهنمودها و الزامات موجود در سایر کشورها استفاده کرد. بدین منظور، رهنمودهای کمیسیون بورس و اوراق بهادار ایالات متحده (SEC)، الزامات تهیه گزارش بررسی‌های مالی و عملیاتی (OFR) در بریتانیا و الزامات تهیه گزارش مدیران (MR) در آلمان، مدنظر قرار گرفت. با در نظر گرفتن این موضوع که بسیاری از کشورها، مفاهیم بسیاری مانند ماهیت گزارش تفسیری مدیریت را به جای اهداف گزارش تفسیری مدیریت بکار می‌گیرند، هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IASB) تصمیم گرفت تا بیان ساده‌تری از اهداف ارائه داده و مفاهیم دیگر را به

صورت جداگانه مورد بحث و بررسی قرار دهد. بر این اساس، هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IASB) هدف گزارش تفسیری مدیریت را در سه جزء بیان کرد:

- کمک به تفسیر و ارزیابی صورتهای مالی در بافت محیطی که واحد تجاری در آن فعالیت می‌کند؛
 - ارزیابی بااهمیت‌ترین مباحث پیش روی واحد تجاری از منظر مدیریت شرکت و برنامه‌ریزی صورت گرفته برای راهبری موضوعات مربوطه؛
 - ارزیابی راهبردهای اتخاذ شده مدیریت واحد تجاری و برآورد احتمال موفقیت‌آمیز بودن آنها.
- لازمه تحقق اهداف گزارش تفسیری مدیریت این است که شاخص‌های مالی غیر از الزامات استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی (IFRS)، شاخص‌های غیرمالی و همچنین توضیحات روایی در آن گنجانده شود.

مدیریت شرکت، جهت تحقق اهداف گزارش تفسیری مدیریت، باید اطلاعاتی را در سه حوزه کلی ذیل، به بحث و تحلیل گذارد:

اطلاعات مربوط به شرکت
• بررسی صورتهای مالی و سایر گزارش‌های مربوط به شرکت؛ • تحلیل شاخص‌های اصلی عملکرد شرکت؛ • تصمیمات اتخاذ شده توسط اعضای هیئت مدیره شرکت؛ • اخبار رسانه‌ها درباره شرکت؛ • تحلیل‌ها و گزارش‌های تحلیلگران؛ • اطلاعات مجامع.
اطلاعات مربوط به محیط کسب و کار شامل وضعیت صنعت و سایر عوامل مؤثر
• تحلیل عوامل سیاسی تأثیرگذار بر شرکت؛ • بررسی عوامل اجتماعی تأثیرگذار بر شرکت؛ • بررسی شرایط کلان اقتصادی که بر عملکرد شرکت اثرگذار است؛ • تحلیل رقبا؛ • تحلیل محیط مقرراتی و نظارتی؛
چشم‌انداز آتی
• تصمیمات هیئت مدیره که بر عملکرد آتی شرکت اثرگذار است؛ • توافق یا قرارداد با ذینفعان؛ • برنامه‌های توسعه؛ • تحلیل بازارهای مختلف و رقبا و بیان اهداف و انتظارات مستدل از شرایط مالی و عملکرد شرکت.

استفاده‌کنندگان گزارش تفسیری مدیریت

تعریف دامنه گزارش تفسیری مدیریت و تعیین گروه‌های استفاده‌کننده‌ای که انتظار می‌رود نیازهایشان به وسیله گزارش تفسیری مدیریت برطرف شود، از جمله بحث برانگیزترین موضوعاتی است که همواره در تهیه رهنمود گزارش تفسیری مدیریت توسط سازمان‌های داخلی و بین‌المللی مطرح بوده است. بحث و گفتگوهای بسیاری پیرامون این موضوع که چه گروهی از استفاده‌کنندگان باید در کانون تمرکز گزارش تفسیری مدیریت قرار گیرند، صورت گرفته است. برخی از اعضای هیئت استاندارد‌های بین‌المللی حسابداری (IASB) معتقد بودند که گزارش تفسیری مدیریت باید نیاز اطلاعاتی تمامی ذینفعان را برآورده سازد.

برای تعریف دامنه ذینفعان گزارش تفسیری مدیریت، در استاندارد حسابداری ۱۵ آلمان^۱ (GAS15) واژه «استفاده‌کننده»^۲ بکار گرفته شده است. به علاوه، سند مشورتی دپارتمان صنعت و تجارت^۳ (DTI) بریتانیا اذعان دارد که:

«بررسی‌های مالی و عملیاتی (OFR)، مربوط به تمامی افرادی است که با شرکت در ارتباط هستند؛ شامل بستانکاران و سایر ذینفعان (مانند کارمندان) و دامنه گسترده‌تری از افراد، که دارای نوعی ارتباط با آن کسب و کار هستند».

الزامات قانونی انگلستان تصریح می‌کند که این گزارش، برای «اعضای اصلی» (یعنی سهامداران فعلی) کسب و کار تهیه و ارائه می‌شود. در آمریکای شمالی، قانون‌گذار، همواره سرمایه‌گذاران را به عنوان استفاده‌کنندگان اصلی گزارش تفسیری مدیریت معرفی کرده است.

هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IASB)، در همان بررسی‌های اولیه به این نتیجه رسید که کلید معرفی مؤلفه‌های محتوایی گزارش تفسیری مدیریت، در تعیین استفاده‌کنندگان این گزارش نهفته است. بر این اساس، در گام بعدی، هیئت به بررسی لزوم گسترش دامنه گزارش تفسیری مدیریت جهت تأمین نیازهای مجموعه وسیع‌تری از استفاده‌کنندگان پرداخت. بررسی‌های اولیه نشان داد، طیف اطلاعاتی که اغلب همراه با صورت‌های مالی ارائه می‌شود، از گستردگی زیادی برخوردار است. این گستردگی ممکن است برای برخی چنین تصویری ایجاد کند که مدیریت شرکت نیز چارچوب گزارش تفسیری مدیریت و متعاقب آن، استفاده‌کنندگان از آن را گسترده در نظر می‌گیرد. به علاوه، علیرغم

1. German Accounting Standards 15, Management Reporting

2. User

3. Department of Trade and Industry